

Οι περιπέτειες της Βουλγαρίας

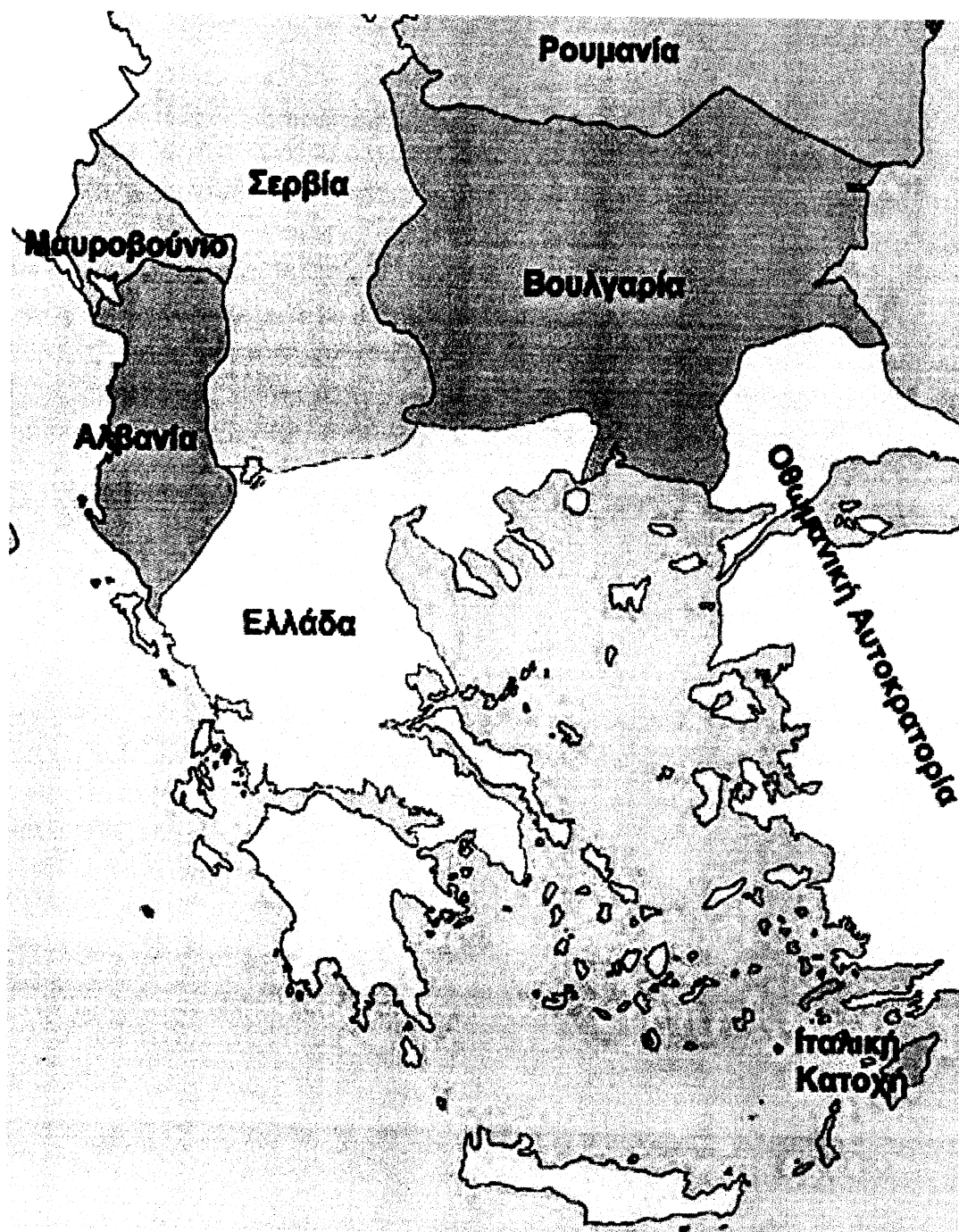
Αν θελήσει κανείς να διαμορφώσει μία εικόνα για το πώς διαπλέκονται ο δανεισμός, η διπλωματία και οι μπίζνες ίσως η πιο κλασική περίπτωση είναι αυτή της Βουλγαρίας του 1913. Η χώρα έχει βγει από τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο κατεστραμμένη. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το γεγονός ότι το ίδρυμα Καρνέγκι χαρακτήρισε τη Βουλγαρία «ζητιάνο» που αναζητούσε απεγνωσμένα δάνεια για να σταθεί στα πόδια του. Η εξασφάλιση δανείων έγινε για τον πρωθυπουργό Ραντοσλάβοφ ο πρωταρχικός στόχος και γι' αυτό απευθύνθηκε σε όλες τις μεγάλες πρωτεύουσες της Ευρώπης για να το πετύχει: Παρίσι, Λονδίνο, Βιέννη, Βερολίνο και Αγία Πετρούπολη. Και κάπως έτσι τα δανεικά μετατράπηκαν σε μοχλό άσκησης πιέσεων, προκειμένου οι μεγάλες δυνάμεις της εποχής να αποκομίσουν κυρίως διπλωματικά οφέλη από την παραπαίουσα Βουλγαρία, είτε με την ένταξη στις συμμαχίες –συνασπισμούς που είχαν διαμορφωθεί στην Ευρώπη μόλις ένα χρόνο πριν ξεσπάσει ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος είτε με την αποδοχή κομβικών θέσεων των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων της εποχής. Φυσικά τα δάνεια χρησιμοποιήθηκαν από κάποιες μεγάλες δυνάμεις ως μέσο για να ελέγξουν την εσωτερική πολιτική κατάσταση στη Βουλγαρία, ανατρέποντας την κυβέρνηση ώστε τα νηία να περάσουν στα χέρια αρεστών σε αυτές πολιτικών.

Στις εκκλήσεις των Βουλγάρων η Βιέννη χορήγησε ένα μικρό δάνειο –μόλις 30 εκατομμύρια φράγκα- το οποίο φυσικά δεν έφτανε. Η Αγία Πετρούπολη ήταν και απρόθυμη να δώσει δάνεια, αλλά και αδυνατούσε να εκταμιεύσει ένα τόσο μεγάλο ποσό. Έτσι, παρά το γεγονός ότι η βουλγαρική κυβέρνηση πρόσφερε την πλήρη και αμέριστη συμπαράστασή της στο θέμα των Στενών, η τσαρική Ρωσία

όχι μόνο δεν έδωσε φράγκο, αλλά προσπάθησε να επηρεάσει και τη Γαλλία -σύμμαχό της- να κλείσει τις τσέπες και τα αυτιά στα γαλλικά αιτήματα. Προφανής στόχος της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής ήταν η οικονομική ασφυξία να προκαλέσει λαϊκή δυσaráσκεια και έτσι να ανατραπεί η μη αρεστή σε αυτήν κυβέρνηση. Οι Γάλλοι από την πλευρά τους είχαν ποντάρει στη Σερβία, αφού της είχαν χορηγήσει τεράστια δάνεια, με αποτέλεσμα να κατέχουν σχεδόν το 75% του χρέους της και, με δεδομένες τις εχθρικές σχέσεις του Βελιγραδίου με τη Σόφια, το να ανταποκριθούν στην έκκληση του Ραντοσλάβοφ θα ήταν μία κίνηση υψηλού πολιτικού ρίσκου.

Τα πράγματα θα ήταν απλά αν η Ευρώπη της εποχής εκείνης δεν ήταν χωρισμένη σε δύο στρατόπεδα: το ένα υπό τη Ρωσία και τη Γαλλία και το άλλο υπό τη Γερμανία και την Αυστροουγγαρία. Η Ρωσία και η Γαλλία διαπίστωσαν ότι η πολιτική τους να οδηγήσουν τους Βούλγαρους σε οικονομική ασφυξία, θα τους έσπρωχνε στην αγκαλιά των αντιπάλων τους, οι οποίοι με τα 50 εκατ. φράγκα που είχαν χορηγήσει οι Αυστριακοί είχαν δώσει ήδη τα διαπιστευτήρια τους. Κάνοντας λοιπόν την ανάγκη φιλοτιμία, το Παρίσι διαμόρφωσε ένα εναλλακτικό σχέδιο: να δανείσει μεν τους Βούλγαρους, αλλά με ιδιαίτερα επαχθείς όρους και με τη ρητή δέσμευση τα χρήματα του δανείου να χρησιμοποιηθούν στο σύνολό τους για την αγορά γαλλικών όπλων και πυρομαχικών.

Το Βερολίνο που παραμόνευε στη γωνία είχε διαμηνύσει στο μεταξύ στη βουλγαρική κυβέρνηση ότι ήταν διατεθειμένο να χορηγήσει το δάνειο μέσω γερμανικών τραπεζών με όρους σαφώς λιγότερο επαχθείς. Κάποιοι ιστορικοί ερμηνεύουν την κίνηση αυτή ως προσπάθεια του Βερολίνου να εντάξει τη Βουλγαρία στον συνασπισμό της, ενώ κάποιοι άλλοι θεωρούν ότι ήταν απλώς μπίζνες, αφού την ίδια ώρα οι Γερμανοί είχαν προτείνει και στους Σέρβους να τους χορηγήσουν δάνεια και να αποσπάσουν ένα κομμάτι της πίτας που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν μία αποκλειστικά γαλλική υπόθεση. Και φυσικά η εγκυμοσύνη και οι μπίζνες δεν μπορούν να κρύβονται συνεχώς. Όταν μέσω διπλωματικών καναλιών το Κε Ντ' Ορσέ (το γαλλικό υπουργείο Εξωτερικών) πληροφορήθηκε το βουλγαρο-γερμανικό παζάρι, σήμανε συναγερμό. Καταρχήν ειδοποίησε τους Ρώσους και από κοινού εκπόνησαν ένα σχέδιο προκειμένου οι διαπραγματεύσεις να οδηγηθούν σε ναυάγιο. Έτσι ξεκίνησε μία καμπάνια εναντίον του γερμανικού δανείου στον βουλγαρικό φιλορωσικό Τύπο, ενώ από την άλλη πλευρά αναζητήθηκαν οι φορείς (τράπεζες) οι οποίοι θα ήταν διατεθειμένοι να χορηγήσουν δάνεια στη Βουλγαρία. Και μία μέρα εμφανίστηκε στη Σόφια μία γαλλική τράπεζα, η Pérrier & Cie, η οποία μέχρι τότε χορη-

Χάρτης των βαλκανικών κρατών σύμφωνα με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913) μετά τη λήξη του Β' Βαλκανικού Πολέμου

γούσε δάνεια στη Νότια Αμερική, με μία πρόταση χρηματοδότησης: 500 εκατομμύρια φράγκα με επιτόκιο 5%. Το ελκυστικό της υπόθεσης ήταν ότι η τράπεζα δεν ζητούσε εγγυήσεις από τη Βουλγαρία, καθώς εγγυητής θα ήταν η Ρωσία!!!

Και επειδή ο διάβολος κρύβεται στις λεπτομέρειες, πίσω από αυτήν την ελκυστική πρόταση κρυβόταν ο «Εωσφόρος». Οι Γάλλοι θεωρούσαν ότι με την αποδοχή της πρότασής τους θα πετούσαν μια και καλή από το παιχνίδι τους Γερμανούς. Εχοντας κλειστή την πόρτα

του Βερολίνου, οι Βούλγαροι στις διαπραγματεύσεις με τους Ρώσους για την εγγύηση -αλλά και με τους Γάλλους για τον καθορισμό επιμέρους λεπτομερειών- θα μπορούσαν να επιβάλουν όλους τους όρους τους: να προσδέσουν στη Βουλγαρία τον δικό τους συνασπισμό και να ελέγξουν πλήρως την πολιτική κατάσταση, επιβάλλοντας μια κυβέρνηση της αρεσκείας τους.

Ομως η γαλλική απάντηση έφτασε αργά, καθώς οι γερμανο-βουλγαρικές διαπραγματεύσεις είχαν ήδη προχωρήσει. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ακόμα και αυτή η πληροφορία ότι ετοιμαζόταν γαλλική προσφορά βοήθησε τους Βούλγαρους να βελτιώσουν τους όρους της χορήγησης του δανείου. Το τελευταίο εμπόδιο βρισκόταν στο Κοινοβούλιο, το οποίο έπρεπε να εγκρίνει τη δανειακή σύμβαση. Σύμφωνα με τις εφημερίδες της εποχής, μετά από μία θυελλώδη συζήτηση, στη διάρκεια της οποίας δεν ακούστηκε το παραμικρό για το δάνειο, η κυβέρνηση απλώς ανακοίνωσε ότι το δάνειο εγκρίθηκε, με τους βουλευτές της αντιπολίτευσης όρθιους στα έδρανα να φωνάζουν ότι η κυβέρνηση «ξεπούλησε τη χώρα». Φυσικά είναι δύσκολο να πει κάποιος αν ο Ραντοσλάβοφ ξεπούλησε τη χώρα. Αυτό όμως που δεν μπορεί να αμφισβητήσει είναι ότι με το δάνειο αυτό η Βουλγαρία βρέθηκε στον συνασπισμό της Τριπλής Συμμαχίας αποκτώντας σημαντικό ρόλο στον επερχόμενο παγκόσμιο πόλεμο καθώς η γειτονική της Σερβία, έχοντας τους Γάλλους δανειστές, είχε βρεθεί *de facto* στο αντίπαλο στρατόπεδο.

Με αυτά και με τα άλλα, η υπόθεση ενός δανείου ξεπέρασε κατά πολύ το στενό οικονομικό πλαίσιο, αφού κατάφερε να επηρεάσει όχι μόνο την κατάσταση στη Βαλκανική Χερσόνησο αλλά και στην Ευρώπη γενικότερα. Δυστυχώς αυτό το μπλέξιμο της οικονομίας με την πολιτική και τη διπλωματία εξακολουθεί να επηρεάζει ακόμη και σήμερα την παγκόσμια γεωπολιτική σκηνή και αυτό παρά το γεγονός ότι ο ακραίος διπολισμός που χαρακτήριζε την υφήλιο μέχρι την πτώση του τείχους του Βερολίνου έχει διαμορφώσει ένα περιβάλλον εντελώς διαφορετικό από εκείνο της δεύτερης δεκαετίας του 20ού αιώνα.